

SZÖVEG –
JÁMBOR-MINISKA ZSEJKE

KÉP –
ÉDER VERA

ÚTKERESŐK, ART-RAVALÓK

„Soha senkinek nem kellettem, minék maradjak itt?” – kérdezte *Robi*, majd beleharapott párizsis szendvicskébe, amit *Alessandro atyával* készítettünk neki. A fedél nélküli férfival két éve találkoztam egy hajléktalanszállón, története pedig egy életen át elkísér. Kisfiúként került állami gondozásba, aztán balhékba keveredett: először a fiatalkorúak börtönébe ment, majd újra rács mögé zárták, végül az utcán kötött ki. Akkor Bécsbe készült abból a megfontolásból, hogy ott „minőségibb a guberálás”, és több pénzt össze lehet koldulni. Miközben az ART-RAVALÓ próbájára igyekszem, rá gondolok, és arra, hogy azoknak a fiataloknak, akikkel most fogok találkozni, olyan sors juthat a programnak (is) köszönhetően, ami jobb, mint ami Robinak megadatott.

- ◆ Az ART-RAVALÓ frappáns elnevezése egy szociális-művészeti programnak, amely állami gondoskodásban nevelkedett, illetve hátrányos helyzetű felnőtt fiataloknak ad olyan lehetőségeket, amelyek jól jönnek az életkezéshez. Bekukkantok a próbaterembe, ahol már zsiszsegnak a színészpálánták. „Komoly művészeti értékkel bíró produkció, amit összeállítunk. De a projekt fontos eleme a személyiségfejlesztés, az önbizalmuk megerősítése is. A közös munka által egy új napi rutint alakítunk ki, szabályaink és elvárásaink vannak, fontos, hogy meglegyen az elköteleződés egymás és a program iránt” – magyarázza Ménesi Luca, a program koordinátora. „Izgulsz?” – a mellettem ácsorgó ifjú színész bólint a kérdésemre. „Az izgalom jó, mert azt jelenti, nem teszel az egészre magasról” – biztatom. Elmosolyodik, aztán továbbmegy, én pedig elhelyezkedem a padlón, várom, hogy kezdődjön a játék.

Gabi otthonban és nevelőszülőknél is nevelkedett.

Nemrég felvételizett az egyetemre.

KÉPZELET ÉS VALÓSÁG

Először a Vonaton című szösszeneten keresztül kapunk ízelítőt a Testvérek című darabból, amelyet az elismert színházi szakember, Schermann Márta rendez. A mozgásos koreográfiában a fiatalok ide-oda sietnek. A következő „snittben” már a mesebeli testvéreket látjuk, hiszen az idei tematika a Jancsi és Juliska 21. századi újragondolása. „Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy család...” – kezdi Gabriella (a darabban Juli) a történetet, miközben felsegíti Renátó (Jancsi) cipőjét. A mesében a gonosz boszorkány bódító port prűszköl az anyuka poharába, amitől magatehetetlenül fekszik egész nap, az apa italába pedig „mordítóport” tüszent, amitől dühöngeni kezd. A rendezőtől később megtudom, hogy színházi nevelési szakember segíti az improvizációkat, a karakterek megformálását, emellett sokat beszélgetnek a művészek a fiatalokkal, így alakul ki az a történet, ami nyomokban emlékeztethet az életükre.

A jelenetek után megkérem a színészeket, hogy ülünk körbe, és beszéljünk arról, hogy miért vagyunk itt. A kör gyorsan otthonossá válik, a fiatalok kedvesek és nyitottak, örömmel beszélnek magukról.

Rami a bagi romatelepen nőtt fel, és azért jelentkezett a programba, mert nem akarta a roma lányok hagyományos életét élni, inkább tanulna és dolgozna. „Nem szerettem volna, hogy beszippantson az a közeg, mert azon a környéken a bűnözés sem ritka. Nem fűztem hozzá sok reményt, hogy bejutok ide, mert nem gondoltam magam elég széprek ahhoz, hogy bátran jelentkezsek” – mondja szerényen. „De tévedtél” – vágok közbe. „De tévedtem! Itt mindenki elfogadja a másikat olyannak, amilyen. A darabban Erzsit, a feleséget játszom. Mindig olyan szerepet szerettem volna kapni, ami a jelenetek során karakterfejlődésen megy át. Amikor kilépek a színpadra, átszellemülök, és magam mögött hagyom a bagi lányt. A szerepben kiadhatom azokat a dolgokat, amiket a valós életben nem tudok” – meséli Rami. >

„ELEINTE A KÖRBE IS FÉLTEM BELÉPNI”

A debreceni származású Nellit nevelőszülők vitték haza a kórházból, majd hétévesen örökre fogadták. „Iszonyatosan lámpalázás vagyok, az ismeretlen emberek előtt általában bezárok, de az előadás közben felszabadulok” – mondja a lány. Márió tizennégy évig nevelkedett nevelőszülőknél, mára viszont sikerült a saját lábára állnia, a program végeztével felnőttképzésen keresztül csöppenhet bele a zenés színház világába. „Gondolom, az alkoholista apa szerepe nem áll hozzád közel...” – jegyzem meg az egyik fiúhoz fordulva, aki elgondolkodik, majd így felel: „De közel áll, mert az apám alkoholista volt” – böki ki végül, majd arról beszél, milyen sokat segít neki a művészet a trauma feldolgozásában. „Én a jelenetben Béla vagyok, és egy mosómedve” – ragadja magához a szót Alex, akinek meghaltak a szülei, ezért 13 éves kora óta gyereketthonban nevelkedett. „Eleinte még a körbe is féltem belépni, ma már simán megteszem, viszont a színpadon néha az van, hogy ha valakinek benézik a szemébe, rögtön mosolyogni kezdek” – teszi hozzá, és el is nevezi magát. Gabi etthonban és nevelőszülőknél is nevelkedett. Nemrég felvételizett az egyetemre, ahová elsőre nem sikerült bejutnia, de nem tesz le a továbbtanulási terveiről, a programba is nagy lelkesedéssel vágott bele. „Akiikkel itt találkoztam, remélem, örökre az életem részei maradnak. Mivel sok testvérem van, nagyon közel áll hozzám

a nővér szerepe, hiszen én is mindig próbáltam gondoskodni az enyéimről” – mondja. „Mindenkinek különböző stílusa van, de nagyon jó itt lenni, szeretnék magamból kihozni mindent, amit csak lehet. Mielőtt ide jöttem volna, egyedül éreztem magam, de most jó arcok vesznek körül, mindenkiben van valami értékes, és sokat fejlődik itt a személyiségünk” – zárja a kört Renátó.

A PROGRAM SEGÍT MEGTALÁLNI A HELYÜKET A TÁRSADALOMBAN

Márta az ajtóból figyeli a beszélgetésünket, majd amikor az előtérbe invitálom az interjúhoz, elárulja: nagyon jó érzés volt figyelni minket, mert újra láthatóvá vált számára, milyen sokat fejlődtek a fiatalok az ittlétük során. „Van, aki nevelőszülőknél nőtt fel, van, aki három évet töltött a javítóban, és olyan is akad, akit az emberkereskedelemből épp hogy kimentettek, vagy most lett vége a rehabjának. Ezzel csak szeretném megmutatni, hogy mennyire nehéz életút van a fiatalok mögött, mire ideérnek. Még emlékszem arra, milyenek voltak, amikor tavaly nyáron találkoztam velük. Iszonyatos traumákkal, kapcsolódási problémákkal jöttek ide, a bizalom kérdése az állami gondozásban élőknel nehéz ügy. Erre most bejön egy idegen az utcáról, és van, aki az alkoholista apjáról beszél, megnyílik neked” – mondja a rendező. Márta szerint ez azért is csodálatos, mert azt mutatja meg számára, hogy amit a fiatalok kapnak a program során, az beépül.

A színházi szakember arra is felhívja a figyelmet, hogy bár 18 és 24 éves kor között utógondozásra jogosultak, amennyiben dolgoznak vagy tanulnak, az állami gondoskodás fiatal felnőtt korban lényegében véget ér. Ez tulajdonképpen azt jelenti, hogy a fiatalok iskolázottság és szociális háló nélkül kerülnek utcára, van, aki írni, olvasni is nehezen tud, nincsenek rokonaik, akik segíthetnének, nincs kapcsolatuk más kulturális közzel, a hasonló háttérrel bíró, hasonló nehézségekkel küzdő társaikkal tartják a kapcsolatot, ezért nagyon nehezen tudnak kitörni ebből a közegből. A program segít nekik megtalálni a helyüket a tanulásban, a munka világában, a társadalomban.

Az ART-RAVALÓ-ban a szakma színe-java dolgozik velük, akik kaput nyitnak egy másfajta közeghez. „Például a program során formálódik a beszédstílusuk, más szavakkal találkozhatnak, más viselkedést látnak. Megváltozik a belső igényük az önkifejezésre, amit tovább tudnak vinni a tanintézményekbe, munkahelyekre. Akik az elmúlt öt évben részt vettek a programban, azok közül azóta sokan gimnáziumba járnak, egyetemre, párkapcsolatuk van, lakást bérelnek, munkát vállalnak, előléptetik őket, van elég pénzük, hogy megéljenek. Tehát nem a szociális segélynél kötöttek ki, nem mennek vissza a javítóba vagy a börtönbe, hanem ugyanúgy élnek az életüket, ahogy te vagy én, ami ebben a közegben egyáltalán nem általános” – teszi hozzá a rendező.

A Szubjektív Értékek Alapítvány és a Faktor Terminál Egyesület 2018 óta működteti az ART-RAVALÓ-t a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács támogatásával, de Márta már azelőtt is aktívan részt vett társadalmi problémákra reflektáló művészeti projekteken. Tizennyolc év alatti lányokkal 2016-ban állítottak színpadra darabot ÁrvaÁlom néven, amelynek témája a gyermekprostitúció volt. ♦

Szeptembertől megint lesz ART-RAVALÓ!
A szervezők 18-24 éves útkereső fiatalok keresnek, akik 9 hónapos nappali képzésű színházi nevelési és pályorientációs képzésben vehetnek részt Budapesten ingyenes ellátással (szállás, étkezés, tömegközlekedési bérlet). Emellett különböző tanfolyamok (KRESZ, szobafestés, könyvelés stb.) költségeit is állják a programban. A részvétel az utógondozási és az árvaellátásra való jogosultságot biztosítja. További információ érdeklődő fiataloknak és szakembereknek, időpontegyeztetés személyes találkozóra: Ménesi Luca ART-RAVALÓ projektkoordinátor, projektartraval@gmail.com, +36 30 36 99 939

SZÖVEG –
JÁMBOR-MINISKA ZSEJKE

MINDENKINEK JUTHATNA EGÉSZSÉGES ÉLELMISZER

A Highlights of Hungary Nagyköveti-díjának nyertese idén **Berend Ferenc** gazdasága lett. Ez egy talajmegújító mezőgazdasággal foglalkozó családi vállalkozás, amely a szántást elhagyva áttért a forgatás nélküli művelésre. A gazdálkodó emberekkel mindig kicsit körülményes interjút egyeztetni, persze nem azért, mert ők kevésbé segítőkészek, hanem mert ahol föld és állatok vannak, ott mindig nagy a felelősség, és nem mindegy, hogy a tetemes mennyiségű feladatot az ember mikor és hogyan végzi el. Ferenc első hallásra szimpatikus személyiség, aki örül, ha a szívügye iránt érdeklődnek, így rövid idő alatt szorított nekem helyet a naptárjában, de persze csak a tehenek után.

◆ – **Jól ment a marhák beoltása?**
– Az sima ügy volt, de egy ikerellésnél sajnos mindkét borjú halva született.

– **Ez szomorú...**
– Ilyen a természet (sóhajt).

– **Mióta része a marhaoltás és a borjúellés az életének?**
– Tizenegy éve lettem édesapám társa a családi vállalkozásban, de az, hogy ma no-till gazdálkodást csinálunk, tulajdonképpen több szerencsés egybeesésnek köszönhető. A 2000-es évek elején Amerikában részt vehettem egy csereprogramban, és tanulmányozhattam az ottani gazdálkodást, láthattam mennyire minimálisan művelik a földjeiket. Miután hazajöttem, olajretek, homoki zab termelésébe fogtunk, aztán javítottunk a talaj PH-ján, és csupán a legfelső rétegét kezdtük bolygatni,

így az alsóbbak tudtak épülni. Egyszer csak azt vettük észre, hogy minél sekélyebben dolgozunk, annál jobb a termésátlagunk.

– **Mi az a no-till gazdálkodás?**
– Azt jelenti, hogy csak a vetőágyat csináljuk meg, és a terület maximum 10 százalékát bolygatjuk. Ha vetünk egy pillatást a természetre, ott se kerül a mag mélyre, mégis szép és változatos a környezet. Ma a legtöbb ember úgy gondolja, minél sterilebb körülményeket csinál, annál jobban kontroll alatt tud tartani mindent, csak sajnos ez elszivatagosodáshoz vezet.

– **Pedig a no-till módszer olcsóbbnak és hatékonyabbnak is tűnik. Miért nem csinálja mindenki?**
– Sok benne az ismeretlen tényező, és ha nem elég tájékozott, aki belekezd, az kudarchoz vezethet. Emellett már

nagyon lerontottuk a területeinket, az átállás csak fokozatosan működne. Úgy kell elképzelni a talajt, mint egy drogos embert, akit nem lehet egyből levenni a szerről. Minél kizsigereltebb a föld, annál nehezebb. A mi területeinknek csak kis része rendelkezik 2,5 százalékos humusszal, ez olyan arány, ami lehetővé teszi az épülést. Az 1-1,5 százalékosokon nagyon sokat kell tenni azért, hogy legyen talajélet, mert azt a takarónövények segítik elő, ugyanis azok gyökérzetén képződik az élet. A növény fotoszintetizál, beépíti a cukrot, a szénét, beakumulálja a talajba, és ha nem bolygatjuk, az jól tesz. Ha teljesen steril a talaj, olyan növények, állatok jelennek meg benne, amiket mi károsítóknak hívunk, mert az ő alkalmazkodóképességük a legerősebb. Úgy kell elképzelni, mintha minden szántás egy földrengés lenne, ami mindent elpusztít. Aztán jön az újjáépítés, majd megint lenullázódik az egész. Ez megy újra meg újra, egy idő után viszont kimerül a talaj, és nem reaktiválja önmagát. Most volt ez a porvihar miatt bekövetkezett tömegkarambol, ami egy picit ráébredtette az embereket, hogy nem lesz ez így jó. Sokan azt mondják, hogy a talajt meg kell művelni, mert megérdemli, de a valóság az, hogy ezzel folyamatosan sebeket okozunk neki. De persze ez csak akkor lesz mindenkinek fontos, ha már nem lesz annyi élelmiszer a polcokon.

– Mennyire befolyásolja a talajművelés az élelmiszer minőségét?

– Egyre kevesebb tápanyagot tartalmaznak a növények, mert nem tudnak többet kivenni a talajból. Ott vannak a gyönyörű aquakultúrás paradicsomok: hatalmasak,

elállnak sokáig, csak éppen ízük nincs. És hiányzik belőlük a megfelelő mennyiségű tápanyag. Míg amit az ember a kiskertben megtermel, az lehet, hogy nem olyan szép és három nap alatt tönkremegy, de pont ezért egészséges, dolgozik benne a mikrobiális élet, tele van tápanyaggal. Az embereknek mikro- és mezotápanyaghiányaik vannak, mert a növényeket mindenféle vegyi anyagokkal etetjük, ami nem jó nekünk. A vásárlók olcsón szépet kapnak, beltartalomban pedig hulladékot.

– Az agrár szektor hírei nem szoktak eljutni az emberekhez, pedig mind azt esszük, amit a gazdák megtermelnek. A Highlights of Hungary díja működhet közvetítőként, felhívva a figyelmet ezekre a fontos gondolatokra?

– Persze! Kizárólag egy agrárújságíró emlékezett meg erről az eseményről, egyetlen agrárszaklap sem keresett meg, éppen azért, mert amit mi csinálunk, az nem GDP-növelő, mi nem tartjuk el a műtrágyagyárakat, gépforgalmazókat, növényvédőszereseket, hiszen nekünk ebből egyre kevesebb kell. Éppen ezért fontos a díj, mert ha ez a hír megjelenik a városi emberek körében, akik elszakadtak a természettől, láthatják, hogy nekik is juthatna egészséges élelmiszer, és akkor kevesebb gyógyszert kellene szedni, hiszen sok mindennek az alapja a mozgás és a táplálkozás. Óriási öröm volt, hogy a nagykövetek nekem ítélték a díjat, mert számomra ez azt jelenti, hogy azok az ismert emberek, akik hatnak a társadalomra, elfogták és fontosnak tartják, amit mi, talajmegújító gazdák képviselünk. ♦

SZÖVEG –
PÁCZAI TAMÁS

SOROZAT –
VILÁG-KÉP

◆ „Vajon látom-e még?” – ezzel a kérdéssel osztotta meg a vajdasági Szelencsén készült fényképét a közösségi médiában Mohos Zsófia fotográfus. A képhez még a következőket írta: „A legszebb pillanatok az életben talán mindig a legnehezebbek is. Amikor őt, a kilencvenöt éves asszonyt néztem, ahogyan a gondosan művelt kertjében ült és imádkozott, gyönyörűnek láttam. Aztán kiderült, hogy kilencvenéves koráig kényszerből napszámosként dolgozott. Sokat gondolok rá. Hiszen talán nagyobb ajándékot nem kaphattunk volna tőle, mint a mosolyát. Emillel, aki az útítársam és tolmácsom volt a Vajdaságban, Szelencsén azon a napon megkaptuk ezt a mosolyt. Egyébként **nincs mindig szükség arra, hogy egy nyelvet beszéljünk.** A néni csak megmutatta nekem a családi fotóalbumot, én pedig igyekeztem fogni a kezét, adni egy kis melegséget, szeretetet. Egyikünk sem szólt, mégis teljesen értettük egymást.”

Mohos Zsófia főképp szűkebb hazája, Palócföld ősi világát dokumentálja évek óta fényképezőgéppel, de időnként a Kárpát-medence távolabbi tájaira is ellátogat. Görbeország című, a Palócföld életét és lakóit megörökítő sorozatával és a képekből készült Körforgás című naptárral idén elnyerte a Highlights of Hungary közönségdíját. Zsófiával készült interjúnkat a 92. oldalon olvashatják. ◆

SZÖVEG –
SZÁM KATI

KÉP –
MOHOS ZSÓFIA

A fotózás nem cél, hanem eszköz

Mohos Zsófia fotográfus *Görbeország* projektje és naptára lett a Highlights of Hungary 2022 közönségszavazásának győztese. Zsófi *Mikszáth*tól kölcsönözte az elnevezést, amely ma már többet jelent számára a palócok lakta falvaknál, az egész egyre halványodó paraszti kultúra szimbóluma, amelyet szeretne fotóival élesebbre rajzolni. Színeit visszaadni és megörökíteni egy-egy pillanatban. Az élet finom humora, hogy épp Kisecsetnek hívják a falut, ahol ez a szándék megszületett.

◆ **– Nem lehet könnyű pestiként egy hagyományos falu bizalmába férkőzni, pláne fényképezőgép kíséretében. Hogyan nyerted el a kisecsetiek bizalmát?**

– Tudták, hogy ki vagyok, sokat voltam a nagymamámnál, de szép és hosszú folyamat volt. Amikor 16 éves korom körül amatőrként elkezdtem fényképezni, eleinte csak hátulról mertem fotózni a néniket a templom előtt. A következő alkalommal már megkérdeztem, fotózhatom-e őket, aztán hogy meglátogathatom-e őket, majd hogy náluk is fotózhatok-e. Közben én is fotográfussá váltam.

– Nem olyan egyértelmű, hogy egy 16 éves lány néniket fényképez...

– Akkor vettem észre, hogy lassan el fog tűnni a viseletes asszonyok látványa. 14 éves voltam, amikor kitaláltuk a barátnőimmel, hogy alapítunk egy falumúzeumot, és becsöngettünk a házakba. Akkor sok embert megismertem, láttam egy csomó szép bútort meg ruhát, azt éreztem, hogy ezt meg kell menteni.

– A régi dolgok értékelését régész anyukádtól tanultad?

– Alapvetően igen, egyébként a nagymamám meg restaurátorként dolgozott. Szobrokat restaurált Budapesten, ő vette negyven évvel ezelőtt a kisecseti házat. Akkoriban nem volt divat kis falvakban házat venni, néztek a falubeliek, hogy mit keres itt ez a városi asszony, ráadásul nemcsak a füvet nyírja, hanem tényleg műveli a földet. Sok segítséget is kért a falubeliektől, például hogy hogyan kell metszeni a szőlőt, vagy volt egy bácsi, aki jött kaszálni a domboldalt. Kisecset életének részeivé váltunk, a falu meg a mi életünk része lett.

– MMA-ösztöndíjas lettél, más falvakat is megismertél, de olvastam rólad, hogy a legfontosabb szakmai visszajelzés Korniss Pétertől jött...

– Amikor elnyertem az MMA-s ösztöndíjat, ugyanúgy meglepődtem, mint ezen a mostani díjon, mert nem jártam a MOME-ra, nem forogtam fotós körökben. Megvolt már az előző fotókönyvem, aminek szintén Görbeország volt a címe, voltak kiállításaim, de az más, hogy eljön

fényképezek telefonnal, de más minőségű a rendes fényképezőgéppel készített kép vagy a fotókönyv mint fizikailag megfogható produktum. A számítógépen hiába tárolok több ezer képet, a gyerekeknek is az az élmény, ha elővesszük a könyvet 2020-ról, és visszaemlékezünk, amikor egyik héten a repcsében fényképezkedtünk, a másik héten a mákvirágzáskor. Az igazi minőségi különbséget viszont a személyes kapcsolat adja. Ahogy ezek mélyülnek, a fotók is egyre mélyebbek tudnak lenni. Amikor már ismerem egy ember életét, környezetét, valóban vissza tudom adni a személyiségét. Mindenkihez többször visszamegyek, és nagyon sokszor nem is fényképezek elsősre. Nem a fotózás a cél, az inkább eszköz. Nekem ez a nyelvem, és én ezen a módon tudom megőrizni őket. Sokszor írok hozzájuk szöveget is, hogy tényleg elmeséljem a történetüket, de a fotó az, amivel úgy érzem, hogy vissza tudom adni őket olyan szépnek, ahogy én látom.

– Ha nem ismernélek egyáltalán, azt gondolnám, egy bakancsos, szabad bölcsészlány készítette ezeket a fotókat, aki egyedül rója a falvakat. De Rimócra például egy 15 hónapos babával indultál – kétgyerekes anyuka vagy. Bele lehet így feledkezni az alkotásba? Hiszen, amiről mesélsz, nem kapkodós műfaj.

– Mindig az a típusú anya voltam, aki az álmaid is élte a babázás mellett, ha én jól vagyok, a családom is jobban van. Viszont amikor Rimócon vagyok, teljesen ott vagyok. Ehhez persze az is kell, hogy tudjam, hogy a férjem maximálisan viszi a családi ügyeket, nem kell azon aggódnom, hogy elfelejtjük a gyümölcsnapot, vagy nem lesz tornacipő.

– Milyenek ismerted meg Görbeország palócait? Te is kicsit palóc lettél köztük?

– Leginkább a végtelen vendégszeretetük nyűgöz le, mindegy, hogy honnan jöttél, és mit hoztál magaddal, szívesen látnak. A Görbeország fogalmat kezdem újraértelmezni, és az eltűnőben lévő paraszti világot érteni alatta, a Vajdaságban is jártam más nemzetiségű falvakban is, horvátoknál, szlovákoknál. Minél mélyebbre megyek a paraszti kultúra világában, annál inkább kiderül, hogy mennyire keveset tudok róla, és ez arra motivál, hogy még jobban beleássam magam, az egyik témából jön a másik. A tárgyak, a tájak, amelyekkel és amelyben élnek, annyira otthonosak és annyira kedvesek számomra, hogy mára egészen eltávolodtam Budapestről, ahol felnőttem. ♦

a családom meg a barátaim. Tavaly januárban végre találkoztam Korniss Péterrel, hónapok óta terveztem, hogy föl hívom. Pont akkor volt egy fotós magazin címlapján egy képem egy Máriás lányról, ő is látta, és épp meg akart keresni. Annyira jó volt valakivel beszélgetni, aki igazán átérzi, hogy nekem miért olyan nagyon fontos ez az egész. Azóta is kapcsolatban vagyunk.

– A fotózást apukádtól és nagypapádtól tanultad?

– A családban nagyon sokan fényképeztek amatőr szinten, de mindig igényesen fényképeztek mindent.

– Mit jelent ma az igényesség, amikor a technika annyi mindent megold?

– Technikával együtt sem mindegy, hogyan használja az ember a fényképet, odafigyel-e a részletekre. Én is sokat